

DAGSORDEN Ungdommens bystyre - arbeidsutvalget d. 13-10-2022

Mødedato Torsdag d. 13. oktober 2022 kl. 15:30

Mødested Anna Jakobsen

Indholdsfortegnelse

Møtedokumenter.....	3
Godkjenning av innkalling til møtet 13.10.22.....	4
Kommunens arbeid med nullvisjon om mobbing i barnehager og skoler.....	6
Plan for arbeid med plattformen.....	28

Punkt 1: Møtedokumenter

Bilag

Møteinnkalling Ungdommens bystyre - arbeidsutvalget 13.10.2022

Punkt 38/22: Godkjenning av innkalling til møtet 13.10.22

Dato 12. oktober 2022
Saksnr.: 2021034956-65
Saksbehandler Ole Martin Kyllø
Godkjent av

Saksgang
Ungdommens bystyre - arbeidsutvalget

Møtedato
13.10.2022

Godkjenning av innkalling til møtet 13.10.22

Forslag til vedtak

[Innkalling til møtet 13.10.22. er godkjent](#)

Punkt 39/22: Kommunens arbeid med nullvisjon om mobbing i barnehager og skoler

Bilag

Vedtak OPPV, 11102022, Sak 43/22, Kommunens arbeid med nullvisjon om mobbing i barnehager og skoler

Dato 3. oktober 2022
Saksnr.: 2022030071-1
Saksbehandler Eivind Eikeland
Godkjent av Svein Ove Ueland
Camilla Bruno Dunsæd

Saksgang

Oppvekstutvalget
Ungdommens bystyre - arbeidsutvalget
Bystyret

Møtedato

11.10.2022
20.10.2022
26.10.2022

Kommunens arbeid med nullvisjon om mobbing i barnehager og skoler

Forslag til vedtak

[Bystyret tar saken til orientering](#)

Sammendrag

Kristiansand kommune har nulltoleranse for mobbing og krenkelser, og har en nullvisjon om mobbing i barnehager og skoler. Likevel ser vi at det er flere barn og unge som opplever mobbing og krenkelser.

Kommunens strategi for å lykkes er å arbeide systematisk og langsiktig med en klar felles retning og tydelige strategier. En helhetlig og systematisk tilnærming innebærer at alle nivåer i organisasjonen har et felles verdigrunnlag, en felles forståelse for hva mobbing er, og jobber kunnskapsbasert med å utvikle gode tiltak og rutiner for å fremme trygge og gode barnehage- og skolemiljø, for å forebygge mobbing og andre krenkelser og for å håndtere mobbing og andre krenkelser.

Den valgte strategien står i kontrast til enkeltstående prosjekter og programmer, og kommunedirektøren vektlegger viktigheten av at folkevalgte, administrasjon, ledere og ansatte støtter opp om den vedtatte strategien for å kunne bekjempe det komplekse og alvorlige samfunnsproblemet mobbing er.

Saksutredning

Bakgrunn for saken

Verbalvedtak i økonomiplan 2022-2025:

Bystyret ber om å få en sak som viser hvordan Kristiansand kan nå en 0-visjon om mobbing. Herunder tiltaksplaner om mobbing i barnehager og skole.

Innledning

For å gjøre saksutredningen mest mulig leservennlig er den delt inn i kapitler. Saksutredningen har lenker til aktuelle dokumenter.

Innhold

Saksutredning	2
Bakgrunn for saken	2
Innledning.....	2
1.0 Regelverk og styringsdokumenter	4
2.0 Nullvisjon	4
3.0 Fenomenforståelse.....	4
4.0 Helhetlig og systematisk arbeid med barnehage- og skolemiljø, mobbing og andre krenkelser	5
4.1 Fremme trygge og gode barnehage- og skolemiljø	5
4.1.1 Barnehage- og skolekulturen	6
4.1.2 Organisasjon og ledelse	6
4.1.3 Pedagogisk ledelse i barnehagen og relasjonell klasseledelse i skolen	7
4.1.4 Relasjonen mellom elever	7
4.1.5 Foreldresamarbeid og foreldreinvolvering	8
4.2 Forebygging av mobbing og andre krenkelser	9
4.2.1 Kunnskap om mobbing	9
4.2.2 Særlig om digital mobbing	9
4.2.3 System for oppfølging av det systematiske arbeidet	10
4.3 Håndtere mobbing og andre krenkelser.....	11
4.3.1 Tverrfaglig samhandling i oppfølgingen av alvorlige og komplekse saker	13
4.3.2 Elevombudet	14
4.3.3 Betydningen av endringer i regelverket	14
5.0 Barnehage- og skoleeiers styring og støtte	16
6.0 Tilsyn med barnehage- og skolemiljø	17
7.0 Utfordringer i arbeidet	18
8.0 Vurdering av alternative strategier i arbeidet mot mobbing	19
10.0 Oppsummering og konklusjon	20
11.0 Litteratur	21

1.0 Regelverk og styringsdokumenter

Det er fastsatt i barnehageloven § 41 og opplæringslova § 9A-3 at barnehager og skoler skal ha nulltoleranse for krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. FNs barnekonvensjon gir også barn og unge rettigheter som tilsier at alle barnehager og skoler skal ha nulltoleranse for mobbing.

I kommuneplanens samfunnsdel *Sterkere sammen* og strategiplan for oppvekst [*Sterkere sammen for barn og unge*](#) er det også vedtatt at kommunen skal sikre nulltoleranse mot mobbing. Det nærmere arbeidet i tråd strategiplanen og regelverket for mobbing er nedtegnet i [*veileder for trygt og godt barnehagemiljø*](#), og [*veileder for trygt og godt skolemiljø*](#).

Nulltoleranse mot mobbing innebærer at verken direkte handlinger, som hatytringer og vold, eller mer indirekte krenkelser, som utestenging og baksnakking, skal tolereres. Digitale krenkelser kan være direkte og synlige eller indirekte og usynlige, gjennom for eksempel mangel på «likes» eller invitasjoner til sosiale grupper på nett.

Nulltoleranse handler om de voksnes verdier, holdninger og handlinger. Ansatte i barnehager og skoler skal være trygge voksne som både deltar aktivt i det forebyggende arbeidet og griper inn umiddelbart dersom krenkelser skjer.

2.0 Nullvisjon

Formål og visjon i strategiplan for oppvekst, *Sterkere sammen for barn og unge*, er at *alle barn og unge skal oppleve å være inkludert i fellesskapet*. Det innebærer en nullvisjon for mobbing og fordrer nulltoleranse for mobbing. Elevundersøkelsen viser at selv om vi har en nullvisjon og nulltoleranse mot mobbing, er det likevel elever som opplever å bli mobbet.

	2020-21	2021-22
Hele landet 7. trinn	7,5%	7,9%
Kristiansand 7. trinn	6,8%	6,7%
Hele landet 10. trinn	5,5%	5,6%
Kristiansand 10. trinn	4,9%	4,3%

3.0 Fenomenforståelse

I tråd med retten til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø, har vi i Kristiansand følgende forståelse av mobbing: *Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull deltaker i fellesskapet og ha muligheten til medvirkning* (Lund, Helgeland, Kovac, 2017). Det kan for eksempel være verbal mobbing, fysisk mobbing, digital mobbing eller indirekte mobbing.

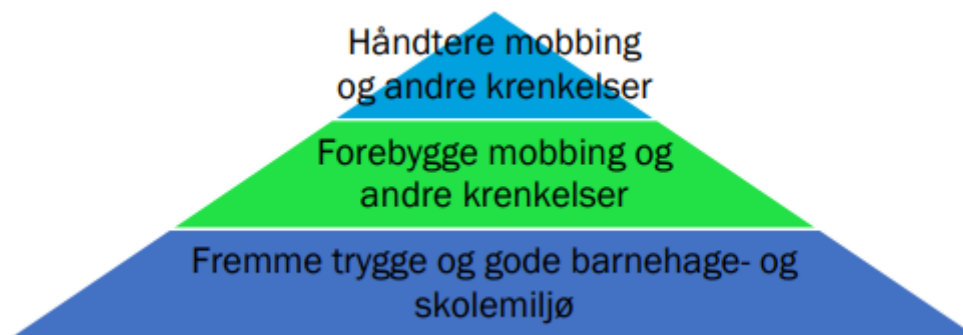
Forskning fremholder at hvordan skoler ser på mobbing er avgjørende om de klarer å skape trygge og gode læringsmiljø. Skoler som lykkes kjennetegnes ved at de erkjenner at mobbing skjer på alle skoler, også deres egen, at de ikke prøver å rettferdiggjøre mobbing, og anerkjenner at mobbing i skolen er et

alvorlig problem. Skolene ser at de har ansvar for at mobbingen skjer, og vet at mobbing kan stoppes gjennom aktiv handling (Rigby, 2008).

4.0 Helhetlig og systematisk arbeid med barnehage- og skolemiljø, mobbing og andre krenkelser

Å opprettholde og videreutvikle trygge og gode barnehage- og skolemiljøer uten mobbing og andre krenkelser krever helhetlig, langsiktig og systematisk arbeid. I tillegg til arbeid som fremmer et trygt og godt barnehage- og skolemiljø, er det nødvendig med en systematisk innsats rettet mot forebygging og håndtering av mobbing og andre krenkelser.

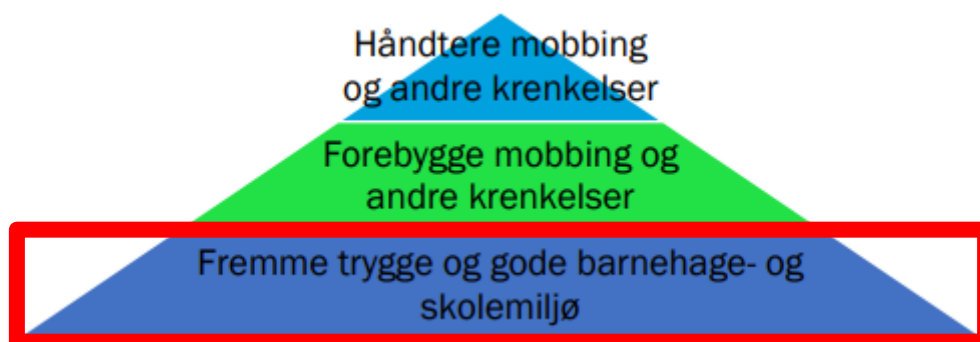
Det helhetlige arbeidet kan deles i tre: 1) å skape et trygt og godt miljø i barnehager og skoler, 2) å forebygge mobbing og andre krenkelser, 3) å håndtere mobbing og andre krenkelser når det oppstår. Dette kan illustreres gjennom følgende modell:

De tre nivåene, som utdypes nedenfor i pkt. 4.1 til 4.3, kan kort beskrives slik:

1. *Fremme trygge og gode barnehage- og skolemiljø* er en del av den ordinære pedagogiske praksisen i skolen og barnehagen og er ofte universelle tiltak for å skape trygge og gode barnehage- skolemiljø.
2. *Forebygge mobbing og krenkelser* er arbeid rettet mot å minske risikoen for at mobbing og andre krenkelser skjer.
3. *Håndtere mobbing og andre krenkelser* handler om hvordan barnehagen og skolen fanger opp, stopper og følger opp saker om mobbing og andre krenkelser.

4.1 Fremme trygge og gode barnehage- og skolemiljø

Å fremme trygge og gode barnehage- og skolemiljø er grunnstammen i arbeidet i kommunen. Målsettingen med dette arbeidet er ikke primært å forebygge og

håndtere mobbing og andre krenkelser, men handler mer bredt om å utvikle og opprettholde trygge og gode barnehage- og skolemiljøer. Dette er en del av den ordinære pedagogiske praksisen i barnehagen og skolen og er ofte universelle tiltak. Systematisk og målrettet tilrettelegging og utvikling av gode relasjoner er sentralt i arbeidet. Dette virker også generelt forebyggende.

4.1.1 Barnehage- og skolekulturen

Å etablere og opprettholde en god barnehage- og skolekultur er viktig for et trygt og godt psykososialt barnehage- og skolemiljø fordi kulturen har betydning for hvordan organisasjonen fungerer. Arbeidet med kulturen handler blant annet om verdiene, holdningene, normene og praksisen ved den enkelte barnehage og skole. Normer og praksis fastsetter rammene for hva som er akseptert og ikke. Dette handler om å jobbe med organisasjonskulturen. Arbeidet med barnehagens og skolens verdier, normer, holdninger og praksis må også ses i sammenheng med utviklingen og oppfølgingen av felles regler og rutiner.

Barnehagene og skolene har et tydelig verdigrunnlag som er vedtatt i strategiplan for oppvekst *Sterkere sammen for barn og unge*, og som er videre operasjonalisert i kommunens digitale rammeverk for kvalitet og mestring. Alle ansatte må involveres i arbeidet med å skape en god barnehage- og skolekultur. En kollektiv orientering mellom personalet bidrar til et positivt miljø i barnehagen og skolen. Kollektiv orientering er en sentral strategi i kommunens strategiplan og rammeverk. Det jobbes kontinuerlig med dette i alle leder- og fagnettverk gjennom blant annet å diskutere etiske dilemmaer for å bli bevisst det etiske ansvaret som hviler på personalet og ledere i barnehager og skoler.

4.1.2 Organisasjon og ledelse

God ledelse er avgjørende for å kunne fremme et trygt og godt barnehage- og skolemiljø og for å forebygge og håndtere saker. Ledelsen har ansvaret for barnehagens og skolens systematiske og langsiktige arbeid og legger rammer og premisser for miljøet barn og unge opplever. God ledelse krever både langsiktig planlegging og håndtering av akutte situasjoner som oppstår.

Barnehagemyndighet, barnehageeier og skoleeier har ansvaret for at virksomhetene jobber i samsvar med regelverket.

For å fremme trygge barnehage- og skolemiljøer er det sentralt i kommunens arbeid å sikre at barnehagene og skolene har evne til utvikling og er lærende organisasjoner. I leder- og fagnettverk er det fokus på å støtte barnehager og skoler i arbeidet med å utvikle en god profesjonell kultur og evne til å planlegge, gjennomføre og evaluere sin pedagogiske praksis, sine rutiner og sin regelverksetterlevelse. Ledere får kompetanseheving i å legge til rette for samarbeid og kollektiv læring, i tillegg til individuell læring hos den enkelte ansatte. Et hovedmål for kompetanseutviklingen er å øke personalets oppmerksomhet på hvordan de møter barn og unge som trenger hjelp og støtte fra kompetente voksne. Udir sine [kompetansepakker om trygt og godt skolemiljø](#) og [trygt og godt barnehagemiljø](#) er nyttige verktøy i dette arbeidet.

4.1.3 Pedagogisk ledelse i barnehagen og relasjonell klasseledelse i skolen

Kvaliteten på den pedagogiske ledelsen har betydning for miljøet i barnehagen. Det pedagogiske innholdet skal ivareta barns medvirkning, bidra til et inkluderende lekemiljø, støtte barns lek og læring, og støtte og veilede barn i deres utvikling. Pedagogisk leder har også ansvar for å lede og veilede medarbeidere og skal sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet.

I kommunens rammeverk for kvalitet og mestring er det [kvalitetsbeskrivelser som stiller tydelige forventninger til alle som jobber i barnehagen](#).

I skolen er lærernes klasseledelse og relasjonen mellom lærer og elev svært viktig for elevens opplevelse av skolemiljøet. I kommunens rammeverk for kvalitet og mestring er det også [kvalitetsbeskrivelser som stiller tydelige forventninger til lærere i kristiansandsskolen](#). Lærere skal fremstå som tydelige ledere og forbilder for barn og unge, og skape gode betingelser for både faglig og sosial læring. Det er avgjørende at lærere etablerer og opprettholder en positiv relasjon til hver enkelt elev, og at elevene opplever å få både emosjonell og faglig støtte fra lærerne. Lærere må etablere normer og verdier i elevgruppen som fremmer positiv samhandling og læring, og utvikle god struktur, følge opp regler og rutiner samt utvikle et læringsfellesskap. Dette fordrer at lærere må ha positive forventninger til hver enkelt elevs læring, atferd og utvikling.

Gjennom ledelsesdialogene følger kommunalsjefene opp at alle ledere har et system for å støtte og veilede pedagogiske ledere og lærere i dette arbeidet. To ganger årlig skal den enkelte lærer gjennomføre «relasjonssirkelen», som er en intern kartlegging hvor den ansatte kartlegger sin egen relasjon til hver enkelt elev de har ansvar for. Dette skal sikre bevissthet for den ansattes ansvar for relasjonen.

4.1.4 Relasjonen mellom elever

Skolen har ansvar for å skape en kultur som gir elevene adgang til et fellesskap som er preget av gode relasjoner. Skolens ansatte må aktivt delta i og utvikle dette fellesskapet mellom elevene. Elevene skal få hjelp til å utvikle sosial og emosjonell kompetanse. Å mestre de sosiale kodene og håndtere tanker, følelser, medgang og motgang er viktig for å kunne samhandle positivt med medelever. Elevene skal oppleve å bli anerkjent og vist tillit og lære å verdsette både seg selv og andre. Gjennom dette kan de motiveres til å respektere forskjellighet og bidra til at alle elevene opplever å være betydningsfulle deltakere i fellesskapet

Ved oppstart av nytt skoleår har kontaktlærer ansvar for at elevene drøfter hva som er et godt klassemiljø og hva som kjennetegner krenkende adferd. Trivselsregler lages i hver klasse.

Den sosiale handlingsplanen skolen hvert år skal utarbeide, skal inneholde sosiale aktiviteter, for å gi elevene opplevelser som kan bidra til fellesskap og tilhørighet. Da man vet at sosiale tiltak også kan ha en negativ effekt, om de

ikke planlegges å ledes på en god måte, er skolene også forpliktet til å vurdere tiltak for å sikre at elevene opplever dette som positivt. Dette skal tydeliggjøres i planen.

Foreldresamarbeid er også viktig for å skape gode klassemiljøer og utvikle gode relasjoner mellom elevene. Skolene oppfordrer sterkt foreldrene til å ha vennegrupper der elevene kommer hjem til hverandre etter skoletid. Skolene er også behjelpelige med å organisere og sette sammen disse gruppene på en god måte. Etter det skoleeier er kjent med, er dette et tiltak det er stor oppslutning rundt og noe alle klasser har på 1.-4. trinn. Flere klasser velger også å videreføre ordningen på mellomtrinnet.

4.1.5 Foreldresamarbeid og foreldreinvolvering

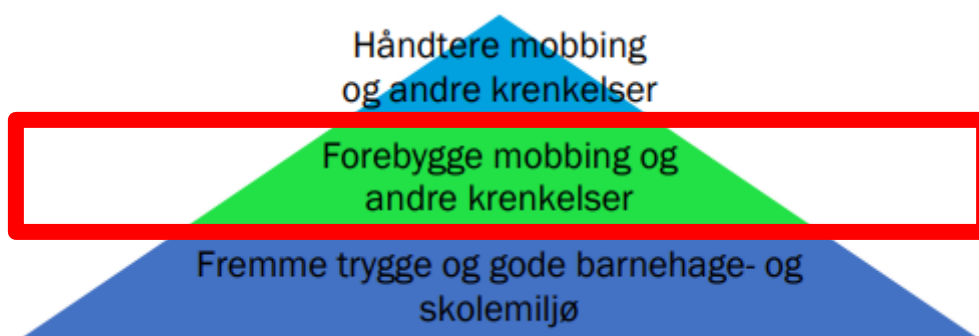
Det er viktig å involvere foreldrene i arbeidet med å utvikle og opprettholde trygge og gode barnehage- og skolemiljø. Et godt samarbeid bidrar blant annet til bedre trivsel, positive relasjoner og økt læring, og en mer positiv holdning til barnehagen og skolen. Det er barnehagen og skolen som er den profesjonelle part og har hovedansvaret for å legge til rette for samarbeidet, jf. barnehageloven § 4 og opplæringsloven § 13-3 d.

I veileder for barnehage- og skolemiljø er det beskrevet tydelige strategier for hvordan barnehager og skoler tar kontakt med og møter foreldre til barn som mobber eller blir mobbet. Det er også stilt krav til at både barnehager og skole aktivt skal informere om retten til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø på foreldremøter, samt hvor de kan henvende seg dersom de opplever at barnet ikke opplever dette.

Kommunalt foreldreutvalg (KOMFUG) og skoleeier oppfordrer alle klasser til å opprette foreldrenettverk, og KOMFUG har utarbeidet et felles opplegg for arbeidet. Skolen informerer om foreldrenettverk som en del av første foreldremøte på høsten. Foreldrekontaktene gjøres så ansvarlige for å sende ut informasjon og kalle inn til første foreldrenettverksmøte. Rektor samler alle foreldrekontaktene til et møte med informasjon om metoden. Foreldrekontaktene gjøres så ansvarlige for å gjennomføre fire samlinger i løpet av skoleåret. Mobbing, nettvett, inkludering, vennskap, bursdagsinvitasjoner, leggetider, innetider og fritidsaktiviteter er sentrale temaer i nettverkene.

Ved at foreldre kjenner hverandre og snakker sammen, oppnår foreldrene bedre oversikt over hva som rører seg i gruppen av barn og unge, og kan hjelpe hverandre med å ta tak i eventuelle problemer sammen. Flere enn man aner kan være ressurspersoner for barna, og ved at foreldre utveksler erfaringer på denne måten, blir foreldre gitt anledning til å være ressurspersoner.

4.2 Forebygging av mobbing og andre krenkelser

4.2.1 Kunnskap om mobbing

I arbeidet rettet mot at mobbing og andre krenkelser ikke skal skje, er det nødvendig med kunnskap om årsakene til mobbing og andre krenkelser, og strategier for at mobbing og andre krenkelser ikke skjer. Det er nødvendig å etablere en felles forståelse av hva mobbing og andre krenkelser er hos de ansatte. Barnehage- og skoleeier samt enhetsleder skal legge til rette for at de ansatte får trening i å kjenne igjen tegn på mobbing og andre krenkelser, ekskludering og vite hva som skal gjøres for å forebygge og håndtere dette.

Barnehager og skoler skal i det forebyggende arbeidet også rette oppmerksomhet mot voksne som mobber og krenker. Alle ansatte må ha kompetanse til å se når det er andre ansatte som mobber eller krenker barn og unge og vite hvordan dette skal håndteres. Barnehager og skoler skal være tydelige på at det er nulltoleranse, plikten til å varsle ledelsen og ha rutiner for håndtering av slike saker.

Kommunen har de siste årene fått god støtte i arbeidet med å forebygge mobbing og andre krenkelser gjennom nasjonale satsinger som *Inkluderende barnehage- og skolemiljø*, regionale satsinger som *FLiK*, *Inkluderende læringsmiljø*, og fagsamlinger i regi av Statsforvalteren. I dag samarbeider kommunen med Universitet i Agder gjennom *Regional ordning for kompetanseutvikling i barnehagen*, *Desentralisert ordning for kompetanseutvikling i skolen*, *Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis* og gjennom utvikling av det forskningsbaserte samtaleverktøyet *Dialogmodellen* i barnehager og skoler.

4.2.2 Særlig om digital mobbing

Ved forebygging av digital mobbing og krenkelser er et viktig element å utvikle barn og unges digitale kompetanse generelt, og digitale dømmekraft spesielt. Digital dømmekraft innebærer å kunne bruke digitale verktøy, medier og ressurser på en forsvarlig måte, og å ha et bevisst forhold til personvern og etisk bruk av internett. Dette innebærer kunnskap om eget og andres personvern, forståelse for hvordan teknologi og tjenester fungerer og kan brukes, innsikt i potensielle konsekvenser og å kunne vurdere situasjoner. Barn og unge bør lære hvordan de kan dokumentere digital mobbing, f.eks. ved å ta skjermdump, og få kunnskap om hvor de kan henvende seg for å få hjelp. Digital dømmekraft handler om holdninger, like mye som handlinger. Ansatte i barnehagen skal

utøve digital dømmekraft og bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier. Det tas mange bilder av barn i barnehagen og på fritiden. Ved at personale er respektfulle i sin omgang med bilder og tar barnets mening på alvor gir de dem en begynnende forståelse for sine rettigheter og plikter

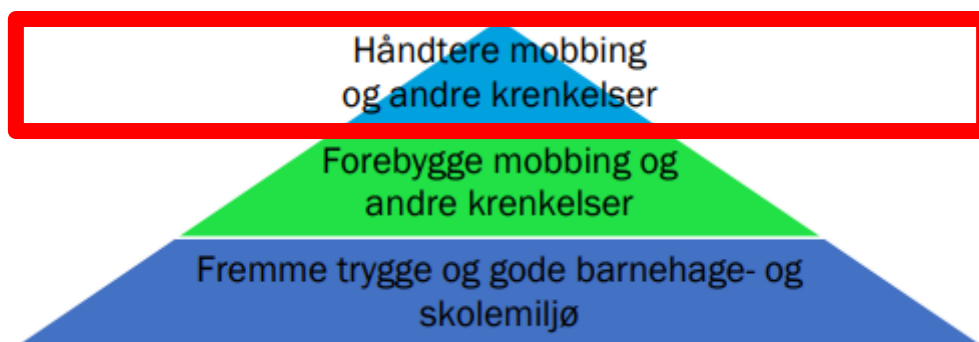
Digitale dømmekraft er en del av det pedagogiske innholdet i barnehage og skolen for alle barn og elever. Til tross for opplæring og for at vi vet at mange barn og unge har god kunnskap når det gjelder digital dømmekraft og at UngData-undersøkelsen viser at omfanget av mobbing på nett er stabilt på tross av at elevenes skjermtid har økt betraktelig i samme tidsrom, er vi likevel bekymret for barn og unge når det gjelder bruken av sosiale medier. Mobbing treffer barna hardt, og det er vanskelig å oppdage om barna ikke selv sier ifra. Kommunikasjon kan virke mye vanskeligere når kroppsspråk mangler og det er lett å misforstå hverandre. Meldinger og bilder kan deles og ses av mange, og konflikter eskalerer raskere på nettet.

4.2.3 System for oppfølging av det systematiske arbeidet

Det foreligger i kommunens veiledere tydelige krav til både de kommunale barnehagene og skolene på hva det forebyggende arbeidet som et minimum må inneholde gjennom året (jf. veilederen for trygt og godt barnehagemiljø punkt 4.4 og veilederen for trygt og godt skolemiljø punkt 4.3)

Det er både generelle plikter gjennom året som gjelder alle barnehager og skoler, i tillegg til at det stilles krav til at det skal jobbes systematisk med læringsmiljøet i den enkelte barnehage og skole, ut ifra en vurdering av risikofaktorer på den enkelte enhet. Barnehagene og skolene må hvert år evaluere og justere tiltak og mål. Skolene dokumenterer deler av det forebyggende arbeidet i sosial handlingsplan, mens barnehagene benytter årsplanen til dette. Gjennom kommunens system for internkontroll følger barnehage- og skoleeier opp at planene hvert år evalueres og justeres i samarbeid med barn/elever, ansatte og foresatte.

4.3 Håndtere mobbing og andre krenkelser

Nødvendige forutsetninger for at saker om mobbing og andre krenkelser avdekkes, stoppes og følges opp håndteringen er god regelverksforståelse, kompetanse om håndtering av mobbing og andre krenkelser og et kompetent blikk. I håndteringsfasen blir kunnskapen og ferdighetstreningen, som er en del av det mobbe- og krenkelsesforebyggende arbeidet, anvendt på aktuelle situasjoner.

Det er lovfestet særskilte krav til håndteringen av mobbing og andre krenkelser i opplæringsloven kapittel 9 A, og barnehageloven kap. VIII.

Barnehagen og skolen har en aktivitetsplikt, som skal sikre at de handler raskt og riktig når et barn eller en elev ikke har det trygt og godt i barnehagen eller på skolen. Alle som arbeider i barnehagen og skolen har plikt til å følge med, gripe inn og varsle hvis de får mistanke om eller kjennskap til at et barn eller en elev ikke har et trygt og godt barnehage- eller skolemiljø. Enhetsleder har videre plikt til å undersøke og sette inn egnede tiltak som sørger for at barnet/eleven får et trygt og godt barnehage- eller skolemiljø.

Barnehage- og skoleeier samt enhetsleder har et særlig ansvar for at ansatte har kunnskap om aktivitetsplikten, og kompetanse til å utføre denne. Enhetsleder er etter kommunens rutiner pliktig til å gjennomgå de ansattes plikter ved oppstarten av hvert år, drøfte hva delpliktene innebærer, og hvordan de kan ha særlige oppmerksomhet knyttet til særskilt sårbare barn. Midtveis i året skal også egen praksis knyttet til aktivitetsplikten kartlegges.

Delpliktene i aktivitetsplikten kan illustreres med en handlingssløyfe (I barnehagen ligger gripe inn-plikten under § 41, som handler om nulltoleranse og forebyggende arbeid):

1. Følge med og fange opp

Den første fasen er knyttet til å følge med på om barn og unge har et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. At de ansatte følger med er nødvendig for at de skal kunne få mistanke eller kunnskap om at barn og unge ikke har det bra. Her er de ansattes kompetente blikk avgjørende.

I praksis foregår dette både gjennom det generelle arbeidet for alle elever f.eks. gjennom elevundersøkelsen, kartleggingsverktøyet [*Klassetrivsel*](#) (settes i gang igjen fra februar 2023, etter midlertidig pause grunnet personvernutfordringer.), inspeksjonsrutiner, elevsamtaler med mer. I tillegg til at det ved mistanke eller kjennskap må individuelt tilpasses for å kunne følges særskilt med.

2. Gripe direkte inn

Ansatte skal gripe inn og stoppe mobbing og andre krenkelser dersom det er mulig. Det som kjennetegner plikten til å gripe inn, er at handlingen skjer umiddelbart og at den er rettet mot å stoppe en situasjon som pågår og er forholdsvis akutt. Det kan for eksempel dreie seg om å stanse en slåsskamp eller en annen fysisk krenkelse, om å stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og iverksette barn/elever som krenker andre verbalt.

3. Varsle

For å opplyse og få et godt bilde av saken er barnehagens og skolens varslingsrutiner viktige. Saken skal løftes til rett nivå for å sikre en forsvarlig håndtering. Det er ikke et mål å løse den på lavest mulig nivå. Alle ansatte plikter å varsle enhetsleder ved mistanke eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehage- eller skolemiljø. Ved at enhetsleder har oversikt over krenkelser som har skjedd kan dette også trekkes inn i avdekkingen og gi et mer fullstendig bilde. I alvorlige tilfeller eller der det er mistanke om krenkelser fra noen i ledelsen, skal også barnehage- eller skoleeier varsles.

4. Undersøke

Formålet med undersøkelsen er å klargjøre det man har sett, hørt eller fått mistanke om. Undersøkelsene skal få fram fakta om situasjonen, bakgrunnen for barnets opplevelse og hvilke forhold i barnets omgivelser som påvirker hvordan det opplever barnehage- eller skolemiljøet. En undersøkelse kan også innebære å avklare og opplyse om forhold tilbake i tid eller utenfor barnehagen eller skolen dersom dette påvirker barnets hverdag i barnehagen eller skolen. Barnet skal få anledning til å uttale seg, bli lyttet til og bli tatt hensyn til. Barnets/elevens subjektive opplevelse skal alltid tas på alvor. For å sikre at sakene undersøkes systematisk, er det utarbeidet egne [skjema for undersøkelser](#).

5. Sette inn tiltak og evaluere

Barnehagen og skolen skal så langt det finnes egnede tiltak sørge for at barnet/eleven får et trygt og godt skolemiljø. Hvilke tiltak som settes inn for å sikre et trygt og godt barnehage-/skolemiljø avhenger av den aktuelle situasjonen og resultatet av avdekkingen. Tiltakene som settes inn skal være egnede til å stoppe krenkelsene og gjenopprette et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Tiltakene kan rettes mot de som blir utsatt for mobbing og krenkelser, de som utfører mobbing og krenkelser, tilskuere, gruppe-/klasse miljøet og barnehage-/skolemiljøet. I de fleste tilfeller vil det være behov for å sette inn tiltak mot flere av gruppene. Tiltakene skal synliggjøres i en aktivitetsplan, som skal være med å systematisere arbeidet. For å sikre god kvalitet, skal alle [barnehagene](#) og skolene benytte samme skjema.

Barnehagen og skolen skal følge opp saken og evaluere om tiltakene de har satt inn har hatt den tilsiktede virkningen. Barn, unge og foreldre skal involveres i evalueringen av tiltakene. Saken er ikke avsluttet før barn og unge igjen har et trygt og godt barnehage- eller skolemiljø. Dersom evalueringen viser at barn og unge opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal evalueringen føre til at det for eksempel iverksettes andre tiltak eller mer intensive tiltak.

4.3.1 Tverrfaglig samhandling i oppfølgingen av alvorlige og komplekse saker

Et helhetlig arbeid med barnehage og skolemiljøet er en forutsetning for å skape og opprettholde trygge psykososiale miljøer for barna og elevene. Dette krever samarbeid både internt og eksternt. Barnehagene og skolene skal være godt kjent med [handlingsveilederen for BTI](#), som også må sees i sammenheng med øvrige strategier og veiledere for trygt og godt skolemiljø.

Hver skole har et koordineringsteam bestående av rektor, inspektør, spes.ped.-koordinator, sosiallærer og helsesykepleier. Koordineringsgruppa har som mål å bidra til tidlig innstas og tverrfaglig samhandling for å følge opp elever som vekker bekymring. Koordineringsgruppa skal ha jevnlig møter, hvor elevenes psykososiale miljø er tema, og der innmeldte skolemiljøsaker følges opp.

Når saken ikke lar seg løse internt på barnehagen eller skolen, skal det være lav terskel for barnehagens og skolens ansatte å ta kontakt med øvrige kommunale tjenester. [PPT, mobilt team, forebyggende team og ressursteam for trygt og godt](#)

[skolemiljø](#) er viktige drøftingspartnere for barnehage og skole i kompliserte barnehage- og skolemiljø saker.

PPT og mobilt team har i oppgave å veilede ansatte i barnehager og skoler, gjennomføre samtaler med barn og elever som har det vanskelig og å bistå barnehagene og skolene med å skape trygge og gode læringsmiljø og for å få til et godt samarbeid med foreldre og foresatte.

Forebyggende avdeling har som hovedmål å forebygge barne- og ungdomskriminalitet, forebygge rusmisbruk blant barn og unge, og å forebygge negativ utvikling hos utsatte barn og ungdom.

Ressursteamet for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø er et tverrfaglig sammensatt team, som skal bistå barn og unge, foresatte, skoler og kommunale barnehager som står i krevende læringsmiljø saker, og hvor skolens eller barnehagens ordinære rutiner for trygt og godt oppvekstmiljø ikke har ført frem eller ikke er iverksatt. Assisterende kommunalsjef for skole leder dette teamet, som har særlig kompetanse innenfor jus, psykologi og læringsmiljø.

Ressursteamet sin rolle er å sette retning for arbeidet og koordinere tjenestene som er inne i sakene. Det er sentralt å systematisk følge opp tiltakene og ansvarliggjøre aktørene. For å lykkes er det avgjørende at ressursteamet skaper tillit gjennom å gå i relasjon til barnet, foreldre og de som jobber tettest på barna.

Ressursteamet jobber også tett sammen med PPT, mobilt team og forebyggende avdeling.

4.3.2 Elevombudet

I arbeidet med å skape et trygt og godt oppvekstmiljø for alle barn og unge, er samarbeidet med elevombudet viktig. Elevombudet arbeider for at alle elever i de kommunale grunnskolene får det psykososiale læringsmiljøet de har krav på, ifølge opplæringslovens §9A. Ombudet kan veilede og bistå enkelte elever og deres foresatte i kontakt med skolen, delta på samhandlingsarenaer, arbeide forebyggende og være en brobygger mellom alle parter i samarbeidet for å sikre en opplæring som fremmer helse, trivsel og læring.

4.3.3 Betydningen av endringer i regelverket

Aktivitetsplikten i dagens form ble innført for skolen i 2017, og for barnehagen i 2021. Regelverket omfatter både kommunale og private barnehager og skoler. Erfaringen er at regelverksendringen, sammen med tydeliggjøringen av plikten til å ta barnets subjektive opplevelse på alvor, har bidratt til at flere saker blir fulgt systematisk opp. Siden regelverket trådte i kraft har det jevnlig vært tema på barnehage- og skoleleder samlinger. Vi ser at erfaringen skole har gjort seg gjennom flere år med aktivitetsplikt, kan dras nytte av ovenfor barnehagene, og det har vært viktig skap en rød tråd i arbeidet.

Den tydelige plikten som er nå er til å varsle barnehage- eller skoleeier i alvorlige saker, eller der det er mistanke om krenkelser fra ansatte, ser vi har bidratt til at barnehage- og skoleeier i dag er informert og involvert i flere barnehage- og

skolemiljøsaker enn for noen år tilbake. Dette bidrar blant annet til større oversikt over læringsmiljøutfordringer i den enkelte barnehage- og skole, samt at det sikrer at sakene blir fulgt opp på riktig nå. Samtidig krever dette stor ressursbruk fra oppvekst sentralt for å følge opp på en god måte.

Når det gjelder private barnehager er det flere barnehager hvor samme person både har rolle som barnehageeier og styrer, samt barnehager hvor styret (barnehageeier) har liten kapasitet og kunnskap på fagfeltet. Dette får betydning for mulighetene ansatte har til å få bistand fra noen utenfra. Kommunen har derfor åpnet for at mobilt team kan bistå også de private barnehagene i læringsmiljøsaker, og vi ser at flere private barnehager benytter seg av dette tilbudet.

For skolene ble det i 2017 innført mulighet til å klage direkte til statsforvalteren dersom elev/foresatt ikke opplevde skolemiljøet trygt og godt. Dette er godt kjent blant skolens ansatte, og bidrar til å profesjonalisere arbeidet. Skoleåret 21/22 har statsforvalteren behandlet 14 saker fra Kristiansand kommune.

Vedtakene fra statsforvalteren bidrar som en rettesnor, for hva som med rimelighet kan forventes av skolene. Resultatene er gjennomgått og presentert for enhetslederne, som del av kompetanseheving, og sikre læring på tvers av enheter. Vedtakene viser at skolene i stor grad iverksetter egnende, tilstrekkelige og lovlige tiltak. Vi ser likevel at det fortsatt er enkelte forbedringspunkter, særlig når det gjelder å tenke helhetlig, og ha fokus på hele læringsmiljøet og elevens opplevelse.

I forbindelse med høringen av nye bestemmelser om ny barnehagelov, var Kristiansand kommune tydelig på at det ønsket innført en tilsvarende individuell rett til et trygt og godt barnehagemiljø, med likestilte klagemuligheter som i skole. Dette ble ikke innført.

5.0 Barnehage- og skoleeiers styring og støtte

Gjennom kontroll med at lovfestede rettigheter og plikter oppfylles, og gjennom støtte og veiledning skal barnehage- og skoleeierne sørge for at det psykososiale miljøet utvikles og forbedres. For at barnehagene og skolene skal jobbe langsiktig og systematisk med det psykososiale miljøet, er det viktig at dette arbeidet er forankret hos barnehage- og skoleeierne.

Barnehage- og skoleeiers internkontroll er hjemlet i barnehageloven § 9 og kommuneloven § 25-1. Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold, og være systematisk. Den skal inneholde følgende:

- a. utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering.
- b. ha nødvendige rutiner og prosedyrer
- c. avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
- d. dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
- e. evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

Som det fremkommer i saksframlegget har kommunen veiledere, handlingsplaner og prosedyrer, som tydeliggjør mål, krav og forventninger til barnehagene og skolene i arbeidet med trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Avvik kan oppdages gjennom avviksregistreringen, og det er blant annet krav til å rapportere inn kvalitetsavvik der barn/elever ikke opplever et tilfredsstillende psykososialt miljø. Vi ser imidlertid at det er forbedringspotensial når det gjelder registrering på dette punkt. Kommunen har i tillegg et digitalt internkontrollsystem (Moava) hvor rektor blir oppdatert på alle gjøremål knyttet til det forebyggende skolemiljøet gjennom året. Skoleeier kan gjennom systemet få oversikt over status på dette arbeidet på den enkelte skole, og følge opp ved mangelfull registrering.

Kommunedirektøren anser at det viktigste for god internkontroll er et aktiv barnehage- og skoleeierskap som er tett på, som har ambisjoner og setter mål for arbeidet.

I ledelsesdialoger med enhetsledere i barnehage og skole, er oppfyllelse av kravene til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø alltid tema. I tillegg innebærer melde- og varslingsplikten i alvorlige saker, og der ansatte krenker elever, at barnehage- og skoleeier blir koblet på og får kjennskap til sakene i barnehage- og skole. Det er særlig gjennom dette arbeidet at det avdekkes kvalitetsavvik og forbedringsområder på den enkelte enhet, som videre følges opp i dialog mellom kommunalsjef og enhetsleder.

6.0 Tilsyn med barnehage- og skolemiljø

Det er statsforvalteren som har tilsyn med at skolen og kommunen oppfyller kravene i opplæringsloven kap. 9A, mens kommunen som barnehagemyndighet har tilsyn med at alle barnehagene i kommunen oppfyller kravene i barnehagelovens kap. VIII.

Det har ikke vært tilsyn med kommunens oppfølging av regelverket i kap. 9A de senere år. Det var varslet et kommende tilsyn på kommunens internkontroll knyttet til kapittel 9A i september 2022, men dette ble nylig avlyst grunnet stor saksmengde i forbindelse med utredningen av kommunedeling.

Kommunen som barnehagemyndighet har det siste året hatt et særlig fokus på barnehagenes oppfyllelse av retten til et trygt og godt barnehagemiljø. Det er blant annet vært avholdt informasjonsmøter om nytt regelverk for alle barnehagene, og barnehagemyndigheten har bedt om oversikt fra alle barnehager på hvilke retningslinjer de har utarbeidet. I løpet av året skal det også ha vært gjennomført ca. 30 barnehagebesøk, for å kartlegge hvordan barnehagene arbeider med regelverket for trygt og godt barnehagemiljø. Frem til nå har det vært gjennomført et formelt tilsyn i en privat barnehage, etter mottatt bekymringsmelding.

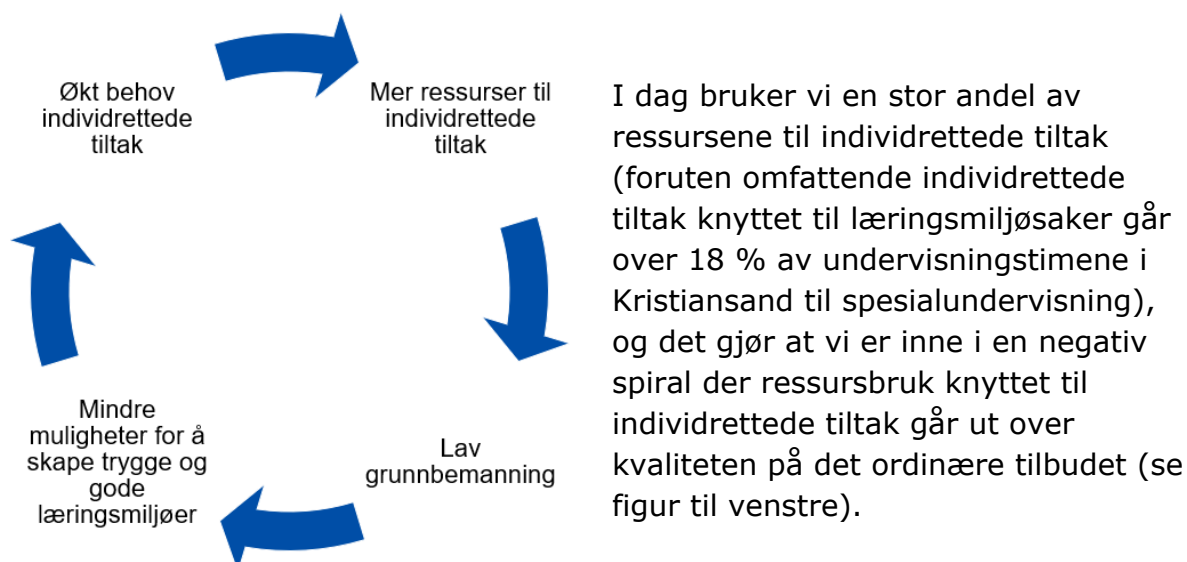
Erfaringene så langt er arbeidet til barnehagemyndigheten har bidratt til sterkere fokus på og økt aktivitet rundt temaet i barnehagene. Det er varierende i hvor stor grad barnehagene har kjennskap til regelverket, og hvor systematisk de arbeider med temaet. Men helhetsbildet er at det er stor bevissthet omkring temaet.

7.0 Utfordringer i arbeidet

Læringsmiljø- og mobbesaker kjennetegnes ved en stor grad av kompleksitet. Det må ofte settes inn individrettede tiltak og dette er svært ressurskrevende. Vi ser utslag av dette ved at flere skoler går med store underskudd. Midlene som er satt av sentralt for å gi støtte til skoler i særlig komplekse saker dekker heller ikke behovet.

For å følge opp sakene må man ofte jobbe tverrfaglig, og det involverer flere aktører rundt barnehagene og skolene. Ettersom det er mange enheter i kommunen, er også ressurskrevende for aktørene som samhandler med barnehager og skoler.

Forskning (Restad, 2021) viser at god kvalitet på det ordinære opplæringstilbudet fremmer inkludering og er en svært viktig beskyttelsesfaktor mot mobbing. Hovedarenaen for inkludering i skolen er i klassen, noe som også gjør klassen til en hovedarena for mobbing (Owren & Vårdal, 2021).

Mobbing foregår også på elevenes fritid og på andre arenaer enn skolen. Det gjør arbeidet enda mer komplekst, og det stiller ytterligere krav til samarbeid med aktører utenfor skolen for å kunne følge opp sakene på en god måte.

8.0 Vurdering av alternative strategier i arbeidet mot mobbing

Mobbeprogrammer var et av de viktigste redskapene da daværende statsminister Kjell Magne Bondevik (KrF) skulle utrydde mobbing tidlig på 2000-tallet. De mest brukte programmene var Zero, Respekt, Olweus og PALS. Fra 2010 har det vært en synkende interesse for disse programmene fra skoler og kommuner i hele landet. Utdanningsdirektoratet er også mindre opptatt av programmene enn tidligere, og den økonomiske støtten til programmene har blitt redusert.

Fremtredende forskere kritiserer programmene for å være enkle løsninger på komplekse problemer, og er kritiske til det faglige og etiske innholdet. Østrem (2016) peker på at belønningssystemer og regelmatriser får barn til å innrette seg etter voksnes regler, og at noen kan bli veldig gode på dette, men at mobbingen samtidig finner mer subtile former.

I 2014 gjennomgikk forskningsinstituttet NOVA egnevalueringene til de fire programmene Zero, Respekt, Olweus og PALS. Oppdragsgiver Utdanningsdirektoratet oppsummerte med at «Selv om alle programmene kan vise til noen positive endringer i skolemiljøet, er det for flere av programmene usikkert om det er programmene i seg selv som har bidratt, eller om andre forhold har hatt betydning».

Kommunedirektøren vurderer at det både er faglige og etiske problemstillinger knyttet til ulike de programmene. Ettersom programmene krever store ressurser både i form av økonomi og tid, og heller ikke kan dokumentere god nok effekt, vurderer kommunedirektøren at mobbeprogrammer ikke er en god strategi.

I likhet med de fleste andre norske kommuner er det kommunedirektørens vurdering at det krever helhetlig, langsiktig og systematisk arbeid for å opprettholde og videreutvikle trygge og gode barnehage- og skolemiljøer uten mobbing og andre krenkelser, og at mobbeprogrammer ikke er gode verktøy i dette komplekse og ressurskrevende arbeidet. Erfaringer, kunnskap, verdigrunnlag og strategier fra arbeidet med *FLiK* og *Inkluderende læringsmiljø* i perioden 2013-2019 er videreført i strategiplan for oppvekst 2020-2025, *Sterkere sammen for barn og unge*, og kommunedirektøren vurderer at det er avgjørende at vi holder fast ved vedtatte strategi om vi skal lykkes i arbeidet for å nå en nullvisjon om mobbing.

10.0 Oppsummering og konklusjon

Kristiansand kommune har nulltoleranse for mobbing og krenkelser, og har en nullvisjon om mobbing i barnehager og skoler. Likevel ser vi at det er flere barn og unge som opplever mobbing og krenkelser. Mobbing har alvorlige konsekvenser og er ikke bare et stort problem i våre oppvekstmiljøer, men et stort samfunnsproblem.

Kommunedirektøren mener at kommunen må fortsette og intensivere sitt arbeid for å bekjempe mobbing. For å lykkes må vi arbeide systematisk og helhetlig med en klar felles retning og tydelige strategier som alle involverte på alle nivåer i organisasjonen forplikter seg til. En viktig forutsetning for å lykkes er at folkevalgte også fortsetter å støtte opp om vedtatte strategier.

En felles retning innebærer at vi har et tydelig verdigrunnlag, en felles forståelse for hva mobbing er og at vi alltid jobber i tråd med oppdatert kunnskap innenfor feltet. Barnehage- og skoleeier og barnehagemyndighet må følge enhetene tett opp, og sørge for at vi på alle nivåer i organisasjonen evaluerer arbeidet kontinuerlig slik at vi stadig kan justere og forbedre praksis.

11.0 Litteratur

Eriksen, I. M. & Lyng, S. T. (2018). Elevenes psykososiale miljø. Gode strategier, harde nøtter og blinde flekker i skolemiljøarbeidet.

Jahnsen, H. (2018, Nr. 4) «Mitt barn blir mobbet!» -historier om manglende oppfølging i nulltoleransens første år.

Jahnsen, H. og Angelskår, T. (2018). «Den kommunikasjonen – den kunne gjort det annerledes» Om rektors rolle i mobbesaker.

I Støen, J. Fandrem, H. Roland, E. (Red) (2018). Stemmer i mobbesaker.

Lund, I., Helgeland, A., og Kovac, V.B. (2017). På vei mot en ny forståelse av mobbing i et folkehelseperspektiv.

Owren & Vårdal, 2021 (Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv

Pettersvold, M. og Østrem, S. (2018). Bruken av mobbeprogrammer er på retur.

Nergaard, S. E. og Fandrem, H. (2018). «Mye å holde orden på. Er skoleeier sitt ansvar bevisst i arbeidet med forebygging, avdekking og håndtering av mobbing?»

Støen, I, Fandrem, H. Roland, E. (Red) (2018). Stemmer i mobbesaker.

Restad og Sandsmark (2021)Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv

Punkt 40/22: Plan for arbeid med plattformen

Bilag

UB Plattform

Dato 12. oktober 2022
Saksnr.: 2021034956-66
Saksbehandler Ole Martin Kyllø
Godkjent av

Saksgang
Ungdommens bystyre - arbeidsutvalget

Møtedato
13.10.2022

Plan for arbeid med plattformen

Forslag til vedtak

Arbeidsutvalget i Ungdommens bystyre har vedtatt følgende plan for å fremme sakene i plattformen...

Sammendrag

En plattform med 5 saker ungdommens bystyre (UB) mener er viktige for ungdom i Kristiansand, ble jobbet frem av det forrige UB.

Årets Ungdommens bystyre må nå se på hva som kan gjøres for å fremme de fem sakene. Aktuelle spørsmål kan være:

- Hvilke mål tar vi tak i nå?
- Hvordan er det mulig å jobbe?
- Hvem jobber med de ulike sakene?
- Når jobber vi med hva?
- Hva kan gjøres mellom møtene?
- ??

Vedlegg: